

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Олена АРЕФ'ЄВА
"_____" _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема: «Організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності
транспортного підприємства»

Виконавець: Богомол Катерина Сергіївна

Керівник: д.е.н., професор Ареф'єва Олена Володимирівна

Нормоконтролер: к.е.н., старший викладач Сафонік Н.П.

КИЇВ 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра економіки повітряного транспорту
Спеціальність: 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма: «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач випускової кафедри
_____ Олена АРЕФ'ЄВА
« ____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи

Богомол Катерини Сергіївни

(П.І.Б. здобувача)

1. Тема роботи «Організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства» затверджена наказом ректора від 26.08.2022 р. № 1128/ст.
2. Термін виконання роботи: з 26.09.2022 р. по 30.11.2022 р.
3. Вихідні дані роботи: плани, звіти, фінансова звітність, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, наукові та методичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, електронні інформаційні джерела.
4. Зміст пояснювальної записки: Вступ. Теоретичні основи управління конкурентоспроможністю підприємства. Аналіз конкурентоспроможності діяльності ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». Висновки.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Класифікація конкурентоспроможності. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. Методи аналізу конкурентоспроможності та конкурентних позицій підприємства на цільовому ринку. Аналіз показників ефективності використання ресурсів ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». Аналіз фінансового стану ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». Показники майнового стану ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». SWOT-аналіз ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль».

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1.	Видача завдання	26.09.2022	
2.	Збір та оброблення статистичної інформації	27.09.2022-30.09.2022	
3.	Вивчення стану проблем, опрацювання джерел	01.10.2022-09.10.2022	
4.	Дослідити теоретичні основи управління конкурентоспроможністю підприємства	10.10.2022-20.10.2022	
5.	Провести аналіз конкурентоспроможності діяльності ДП «Бориспіль»	21.10.2022-31.10.2022	
6.	Розробити заходи управління конкурентоспроможністю ДП «Бориспіль»	01.11.2022-13.11.2022	
7.	Написання вступу та висновків	14.11.2022-15.11.2022	
8.	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, підготовка доповіді, передзахист	16.11.2022-20.11.2022	
9.	Проходження нормоконтролю, перевірка на плагіат, оформлення документів до захисту, рецензування роботи, подання роботи на кафедру	14.11.2022-21.11.2022	

7. Дата видачі завдання: 26.09.2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв(ла) до виконання _____
(підпис здобувача) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до випускної роботи «Організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства» 119 с., 25 рис., 22 табл., 90 літературних джерел, 4 додатків.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ, КОНКУРЕНТНА СТРАТЕГІЯ, ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ, ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА, ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ.

Об'єктом дослідження є державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Бориспіль», а предметом – організаційна та економічна діяльність транспортного підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження організаційно економічних аспектів для підвищення конкурентоспроможності на прикладі транспортного підприємства.

Методи дослідження узагальнення наукових досліджень і статистичних даних, групування і класифікації, економічного та стратегічного аналізу.

Методологічну основу дослідження склали фундаментальні положення з основ економіки, теорії маркетингових стратегій розвитку підприємств, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені проблемі підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці організаційно-економічних аспектів щодо підвищення конкурентоспроможності аеропорту.

Значущість виконаної роботи та висновки. У ході наукового дослідження визначено та здійснено аналіз організаційно-економічних аспектів підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства. Та запропоновані напрями організаційно-економічних аспектів підвищення конкурентоспроможності компанії в сучасних умовах розвитку.

Рекомендації щодо використання результатів. Отримані результати наукових досліджень мають важливе значення для використання в практичній роботі фахівцями з при впровадженні заходів щодо підвищення конкурентоспроможності сучасного підприємства.

Сектор застосування і ступінь впровадження матеріалів кваліфікаційної роботи має широкий спектр напрямків розвитку в практичній діяльності бізнес процесів в умовах цифрової економіки та карантинних обмежень.

Прогнозні припущення про розвиток об'єкту і предмету дослідження: ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» могло б розвиватись ефективно, маючи гарний прогноз щодо випуску продукції, капіталу та виплати на оплату праці при сталих умовах зовнішнього середовища. Найбільшу увагу потрібно оновленню основних фондів виробництва, як основного чинника економічного зростання.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Фактори формування конкурентоспроможності підприємства.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Організаційні аспекти посилення конкурентоспроможності.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. Оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства задля формування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до першого розділу.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «МІЖНАРОДНОГО АЕРОПОРТУ «БОРИСПІЛЬ»	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика діяльності МА «Бориспіль»	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Аналіз ефективності господарської діяльності ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль»	Ошибка! Закладка не определена.
2.3. SWOT-аналіз діяльності аеропорту	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до другого розділу.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДП «МІЖНАРОДНИЙ АЕРОПОРТ «БОРИСПІЛЬ» ЗА РАХУНОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Напрямки підвищення конкурентоспроможності авіаційного підприємства.....	Ошибка! Закладка не определена.
3.2. Моделювання та рекомендації щодо подальшої роботи аеропорту	Ошибка! Закладка не определена.
3.3. Економічно-організаційні аспекти підвищення конкурентоспроможності аеропорту «Бориспіль»	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до третього розділу	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ.....	11
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	15

Bogomo1 K.S.

ВСТУП

Однією з найважливіших галузей, в якій відбувається формування ринкових механізмів, є авіатранспортна галузь. Донедавна панувала думка, що аеропорт характеризується монопольною владою на ринку. Проте швидкий розвиток авіаційної галузі, збільшенні кількості аеропортів та авіакомпаній свідчить про зміни на ринку та формування конкуренції між підприємствами. На сьогодні існує суттєва нестача повної інформації про організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності транспортних підприємств, зокрема аеропортів.

Тематика підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства за рахунок дослідження та розвитку організаційно-економічних аспектів діяльності особлива актуальна в кризових ситуаціях. Так як в умовах кризи компанія не може далі продовжувати діяльність як до цього: вона змінює бізнес-процеси, організаційну структуру, зменшуються обсяги виробництва, тощо. А саме під час дослідження організаційно-економічних факторів підприємство може знайти точки росту та розвитку, що дозволить вийти на новий рівень та стати підприємству більш конкурентоспроможним в нових реаліях.

Базою практики є кафедра повітряного транспорту Національного авіаційного університету.

Об'єкт досліджень - державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Бориспіль».

Предметом досліджень слугує організаційна та економічна діяльність транспортного підприємства.

Метою даної роботи є дослідження організаційно економічних аспектів для підвищення конкурентоспроможності на прикладі транспортного підприємства.

Для досягнення поставленої мети, необхідно вирішити наступні завдання в ході виконання роботи:

- дослідити роботи науковців щодо тематики організаційно-економічних аспектів підвищення конкурентоспроможності транспортних підприємств;
- виділити основні думки щодо організаційних факторів для підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства;
- дослідити економічні аспекти, що впливають на підвищення конкурентоспроможності транспортних підприємств;
- розглянути організаційно-економічну характеристику ДП МА «Бориспіль»;
- проаналізувати стан, рух та ефективність використання основних засобів підприємства «Бориспіль»;
- проаналізувати ефективність використання оборотних засобів підприємства «Бориспіль»;
- проаналізувати трудові ресурси, продуктивність праці та оплати праці на підприємстві «Бориспіль»;
- проаналізувати витрати і собівартість продукції, робіт, послуг підприємства;
- проаналізувати фінансові результати діяльності підприємства ДП МА «Бориспіль»;
- оцінити майновий стан ДП МА «Бориспіль»;
- оцінити фінансової стійкості МА «Бориспіль»;
- проаналізувати ліквідність та платоспроможність ДП МА «Бориспіль»;
- оцінити рентабельність ДП МА «Бориспіль»;
- провести SWOT-аналіз діяльності ДП МА «Бориспіль»;
- виділити організаційні та економічні заходи щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.

При написанні даної роботи були використані методи узагальнення наукових досліджень і статистичних даних, групування і класифікації, економічного та стратегічного аналізу.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох основних частин, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі роботи розглянуто фактори формування конкурентоспроможності підприємства; описано організаційні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства; наведено оцінку рівня конкурентоспроможності підприємства.

У другому розділі наведено загальну організаційно-економічну характеристику діяльності ДП МА «Бориспіль»; аналіз ефективності господарської діяльності ДП МА «Бориспіль»; проведено SWOT-аналіз діяльності аеропорту.

У третьому розділі запропоновано напрями підвищення конкурентоспроможності авіаційного підприємства; моделювання та рекомендації щодо подальшої роботи підприємства; оцінено організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності аеропорту «Бориспіль».

Наукова новизна полягає в тому, що виокремлені та згруповані основні організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані транспортними підприємствами для підвищення рівня конкурентоспроможності в сучасних умовах, зокрема ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль», для розробки конкурентної стратегії та конкурентоспроможності в нинішні умовах.

Можливими напрямками продовження досліджень можуть бути альтернативні шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства,

розроблення та обґрунтування іншої стратегії підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства.

Особистий внесок: було досліджено та структуровано різні фактори конкурентоспроможності підприємства, виділено основні організаційні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства та проведено аналіз та оцінку конкурентоспроможності ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». Крім того, запропоновано альтернативні організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах кризи та після подолання кризових явищ.

У ході досліджень даної тематики була сформована стаття на тему «Організаційні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах цифровізації економіки» та опубліковано в Економічному віснику Дніпреської політехніки.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було наведено організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності на прикладі державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Бориспіль».

Виконавши теоретичну частину було визначено, що процес виокремлення організаційно-економічних аспектів підвищення конкурентоспроможності досить складний і потребує додаткових досліджень.

Нами були розглянуті та згруповані фактори, що впливають на формування конкурентоспроможності підприємства. Це дало змогу визначити, які із факторів можуть відноситись до організаційно-економічних аспектів підвищення конкурентоспроможності транспортного підприємства.

Ми визначили, що організаційні аспекти можуть кардинально впливати на конкурентоспроможність підприємства. До таких аспектів відносяться інтеграційні процеси, що можуть посилити позиції підприємства на ринку і сприяти синергічному розвитку технологій. Також було враховано взаємодію підприємства з державою: як відносини держава-підприємство впливають на позицію компанії на ринку.

Крім того, ми розглянули процес оцінки конкурентоспроможності підприємства, щоб застосувати для майбутніх розрахунків відповідні методи.

Далі у практичній частині ми дослідили фінансово-економічний стан міжнародного аеропорту «Бориспіль».

Аеропорт «Бориспіль» вважається державним підприємством, що у 2015-2018 роках здійснило ефективну трансформацію бізнес-моделі та за кілька років перетворилося із стагнуючого та збиткового на вискооефективне та конкурентоспроможне транспортне підприємство. Такі результати були досягнені саме завдяки формування грамотної конкурентної стратегії у 2014 році.

За підрахунками у другому розділі ми дійшли наступних висновків щодо роботи аеропорту:

1. Більшу частину основних засобів аеропорту становлять будівлі та споруди, що являють собою термінали або будинки виробничого призначення. Якщо прослідкувати динаміку основних засобів, то в 2019 порівняно з 2018 роками вони зросли на 6,65%, при цьому у 2018 порівняно з 2017 роком лише на 2%.

2. Показники фондівдачі та рентабельності поступово зростають і свідчать про позитивну динаміку оновлення основних засобів. Фондоозброєність тримається близько одного і того самого значення. Коефіцієнт зношування основних засобів тримається близько 59%, і таке значення вважається нормативним для аеропорту.

3. Згідно таблиці коефіцієнт оборотності у 2018 році збільшився (порівняно з 2017 роком), а в 2019 році практично не змінився (2,6), що вплинуло на період обороту: він зменшився у 2018 році до 135 днів. Рентабельність оборотних засобів досить висока і характеризується позитивною динамікою.

4. На початок 2020 року питома вага власного капіталу у пасивах підприємства склала 61%, тобто власний капітал перевищує величину зобов'язань.

5. Фонд оплати праці з кожним роком збільшується разом із середньомісячною заробітною платою. Так, наприклад, у за планом 2020 року середньомісячна зарплата мала збільшитись на 25% порівняно з минулим роком. При цьому видно, що чисельність працівників зростає, але продуктивність праці зменшується. Це може бути свідченням того, що не всі трудові ресурси використовуються ефективно.

6. Собівартість реалізованої продукції стрімко зростає з кожним роком. Можна спостерігати, що у 2020 році сильно зросли витрати на оплату праці, амортизацію та інші операційні витрати.

7. У 2020 році році компанія була збитковою, але у 2021 році отримала прибуток, що може свідчити про позитивну динаміку розвитку та стійкі позиції підприємства.

8. Коефіцієнт автономії поступово зменшується з кожним роком, а в 2019 році він зменшився рівно в 2 рази, звичайно це свідчить про негативні тенденції. При цьому коефіцієнт концентрації позикового капіталу так само зменшується по рокам, але це не є позитивним явищем. Щодо коефіцієнта маневреності, то він з кожним роком віддаляється від нормативного значення.

9. Показники рентабельності діяльності аеропорту лежать у межах норми. Але увагу слід звернути на показник рентабельності виробництва, який поступово падає. Цей процес пов'язаний із збільшенням собівартості виробництва продукції. Інші показники задовольняють стандартні норми рентабельності. Також згідно фінансового плану 2020 року показники рентабельності активів та власного капіталу різко зменшується. Рентабельність виробництва так само за 2020 роком зменшується до 1,2%.

Отже, здійснивши аналіз фінансово-економічної діяльності ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» можемо підсумувати, що за останні роки його результативність залишається достатньо високою. Підприємство отримує чистий прибуток і він характеризується позитивною динамікою.

Стратегія розвитку МА «Бориспіль» дала дуже гарні на кінець 2019 року:

– значно збільшився пасажиропотік та кількість рейсів аеропорту(у 2019 році пасажиропотік на рівні 14,4 млн. пасажирів, що на 98% перевищує заплановані показники 2015 року);

– чистий дохід за 2018 рік перевищив плановий на 348365 тис. грн., а в 2019 майже відповідав плановому. При цьому чистий прибуток за 2018 та 2019 роки перевищував план на 442743 тис. грн. та 764579 тис. грн. відповідно;

– обсяг капітальних інвестицій збільшився майже вдвічі (на 93,4%), особливо збільшився показник капітального будівництва (на 515 млн. грн.).

При цьому варто зазначити, що фінансовий стан аеропорту на 2020 та 2021 роки не дозволяє реалізувати низку проектів розвитку та розширення інфраструктури, зокрема, проекти яких розроблялись на умовах відрахування ДП МА "Бориспіль" 40% чистого прибутку. До цих проектів відноситься початок будівництва галереї та початок реконструкції Льотної зони №2. Це уповільнює розвиток аеропорту та знижує зацікавленість авіаперевізників до польотів в ДП МА «Бориспіль».

Посилаючись на дослідження у попередньому розділі можна сказати, що операційна діяльність аеропорту «Бориспіль» є досить успішною та ефективною станом на кінець 2019 року. Однак у 2020 році під впливом зовнішніх факторів підприємство зазнало збитків і його показники господарської діяльності значно упали.

Для успішної роботи підприємства було розроблено економічно-організаційні заходи для підвищення конкурентоспроможності аеропорту «Бориспіль».

Враховуючи кризові явища, на перших етапах підприємство повинно втілювати заходи щодо покращення операційної діяльності підприємства (контролювати власні витрати). Після цього аеропорт має залучати лоу-кост авіаперевізників та збільшувати їх частку в перевезеннях.

При цьому головним напрямом розвитку аеропорту залишається формування хабу. Щоб забезпечити конкурентні переваги перед іншими вузловими аеропортами «Бориспіль» має забезпечити ряд таких заходів:

- тісна співпраця з базовими авіаперевізниками;
- зменшення формальностей при перельотах;
- розширення неавіаційних послуг;
- розвиток інфраструктури навколо аеропорту та його доступності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ільяшенко В.А. Рейтингове управління конкурентоспроможністю продукції та підприємства. *Держава та регіони*. 2004. №3. С. 91-94.
2. Жамойда О.О. Концепція конкурентоспособности товару. *Вісник економічної науки України*. 2007. №2(12). С. 41-45.
3. Хамініч С. Методика інтегральної оцінки рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. *Економіст*. 2006. №10. С. 59-61.
4. Алтухов П.Л. Процессный подход к обеспечению конкурентоспособности предприятия. *Вісник економічної науки України*. 2005. №2. С. 3-5.
5. Воронкова А.Е. Підтримка конкурентоспроможного потенціалу підприємства. К.: Техніка. 2000. 152 с.
6. Гетьман О.О. , Шаповал В.М. Економічна діагностика: навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Центр навчальної літератури. 2007. 307 с.
7. Гибсон Дж.Л. Организации: поведение, структура, процессы. М.: ИНФРА-М, 2000. 662 с.
8. Грицишин Н. Конкурентоспроможність виробничого підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2005. №1. С. 29-34.
9. Денисенко М.П. Гречан А.П., Шилова К.О. Методика кількісної оцінки конкурентоспроможності підприємства швейної галузі. *Економіка та держава*. 2005. №8. С. 36-38.
10. Должанський І.З., Загорна Т.О. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посібн. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
11. Єрмак А.В. Конкурентоздатність підприємства: сутність поняття (проблематика питання). *Вісник економічної науки України*. 2005. №1. С. 41-44.

12. Кузьмін О. Є., Горбаль Н.І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: підручник. Львів: Компакт-ЛВ, 2005. 304 с.
13. Радева М.М. Маслов П.М. Комплексне оцінювання конкурентоспроможності підприємства. *Держава та регіони*. 2004. №3. С. 176-180.
14. Стратегічний план розвитку Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» на період 2015-2019 року. URL: <https://kbp.aero/wp-content/uploads/2019/04/strat-plan.pdf> (дата звернення: 12.11.2022).
15. Офіційний сайт Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». URL: <https://kbp.aero/airport/responsibility> (дата звернення: 12.11.2022).
16. Фатхудинов Р.А. Стратегический маркетинг. М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез». 2000. 640 с.
17. Черваньов Д.М. Конкурентоздатність та менеджмент підприємств. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2007. Випуск 12. 419 с.
18. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.11.2022).
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку машинобудування на 2006-2011 роки» від 18.04.2006 № 516. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.11.2022).
20. Лифиц И.М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг. М.: Юрайт-М. 2001. 224 с.
21. Бабій О.Н. Визначення і оцінка конкурентоспроможності потенціалу підприємства і його продукції. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса: ОДЕУ. 2007. Випуск 26. 416 с.

22. Иващенко А.А. Методика оценки уровня конкурентоспособности предприятия. *Економіка підприємства та управління виробництвом*. 2004. С. 94-97.
23. Вівчарин Н. Вибір і оцінка факторів, які впливають на конкурентоспроможність торгово-посередницьких підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2005. №2 (6). С. 59-66.
24. Кузьмін О.Є. Мельник. О. Г. Основи менеджменту: підручник. вид. 2-ге, випр., доп., К.: «Академвидав», 2007. 464 с.
25. Кузьмін О.Є. Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навч. посібн. 3-є вид. доп. і перероб. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2007. 384 с.
26. Михайлик Г.В. Конкурентні переваги та шляхи їх формування на машинобудівних підприємствах України. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. №1 (89). С. 130-136.
27. Клименко С.М., Омеляненко Т.В., Барабась Д.О. . Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посібн. К.: КНЕУ, 2008. 520 с.
28. Лозовський Ю.А. Формування стратегії як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. №3(81). С. 84-88.
29. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства : навчальний посібник. 2-ге вид., стереот. Львів: «Магнолія 2006», 2007. 268 с.
30. Лук'янова В.В. Діагностика ризику діяльності підприємства: монографія. Хмельницький, 2007. 312 с.
31. Graham A. Airport strategies to gain competitive advantage Airport Competition: The European Experience. Ashgate Publishing Ltd. Surrey. 2010. pp. 89-102.
32. Schwab K. The Global Competitiveness Report 2019. *World Economic Forum*. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf. (дата звернення: 12.11.2022).

33. Sydorenko K. Mechanisms of development the competitiveness of the productive infrastructure of international airports in conditions of intensification of the global air transport market. *European Applied Sciences*. 2014. № 4. P. 129-130.

34. Aaker D. Tri prioriteti marketingu v period krizi. URL: <http://www.management.com.ua/notes/marketing-priorities.html> (дата звернення: 12.11.2022).

35. Bobritska N.D., Kirilova O.V. Marketingove antikrizove upravlinnya turistichnimi pidpriemstvami v suchasnikh umovakh. *Yekonomika: realii chasu - Economics: the realities of time*. 2014. № 15. P. 41–46.

36. Bugay V.Z., Burka M.G. Zhitteviy tsykl yak instrument antikrizovogo upravlinnya pidpriemstvom. *Economy and society*. 2017. № 12. P. 198–202.

37. Vasilenko V.A. Formuvannya mekhanizmu ta strategii upravlinnya konkurentospromozhnistyu aviatsiynikh pidpriemstv. *Economics and management organization*. 2014. №3. P. 38–43.

38. Goy V.V., Vasilev O.V. Antikrizove upravlinnya korporativnimi pidpriemstvami: teoretichni aspekti. *Efficient economy*. 2014. №8. pp. 26–34.

39. Demchuk N.I., Sirko A.Yu., Rondova M.A. Teoretiko-metodichni pidkhodi do formuvannya effektivnoi sistemi antikrizovogo upravlinnya pidpriemstvom. *Problems of system approach in economy*. 2019. №3. P. 199–205.

40. Epifanova I.Yu., Oranska, N.O. Sutnist antikrizovogo upravlinnya pidpriemstva. *Economy and society*. 2016. №2. pp. 265-269.

41. Kovalchuk S.V. Antikrizoviy marketing: innovatsiyniy aspekt. Marketing. Menedzhment. *Innovatsii: monografiya / za red. d.e.n., profesora S.M. Illyashenka. Sumi: TOV «Drukarskiy dim «Papyrus»*. 2010. P. 490-496.

42. Kushnir N.B., Voytovich D.S. Osoblivosti antikrizovogo upravlinnya ta ekonomichnoi diagnostiki pidpriemstva v suchasnikh umovakh. *Efficient economy*. 2016. №5. P. 490-496.

43. Marketingovi instrumenti upravlinnya loyalnistyu klientiv aviakompaniy Ukraïni: monografiya / S. Smerichevskiy, A. Shevchenko, G. Malakhivska, M.

Kolesnik, I. Reshetnikova, K. Astakhov. Kyiv: Vidavnichiy dim «Kondor», 2020. 272 p.

44. Melnik Yu.M. Marketingovi instrumenti antikrizovogo upravlinnya pidpriemstvom. Marketing. *Menedzhment. Innovatsii: monografiya / za red. d.e.n., profesora S.M. Illyashenka. Sumi: TOV «Drukarskiy dim «Papirus».* 2010. P. 505-516.

45. Mostenska T.L., Yuriy Ye.O. Instrumenti antikrizovogo upravlinnya. *Ukrainian Journal of Applied Economics.* 2019. Т. 4. №1 pp. 64–72.

46. Smetanyuk O.A., Prichepa I.V., Vityuk A.V. *Transformatsiya antikrizovikh upravlinskikh reaktsiy v protsesi evolyutsii pidpriemstva.* URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monographs/issue/view/tmafmsoid.ed-1>. (дата звернення: 12.11.2022).

47. Crick J.M., Crick D. Coopetition and COVID-19: Collaborative business-to-business marketing strategies in a pandemic crisis. *Industrial Marketing Management.* 2020. №88. P. 206–213. URL: <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2020.05.016>. (дата звернення: 12.11.2022).

48. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Заболотна Д. В. Стратегічні ресурси забезпечення економічного потенціалу в контексті інтеграційно-диверсифікаційного розвитку підприємства. *Бізнес Інформ.* 2020. №11. С. 398–404. DOI:<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-398-404>

49. Ареф'єва О.В. Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні. *Стратегія інноваційного розвитку в контексті антикризового управління: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конференція.* Київ : НАУ, 2020. С. 6-9

50. Пілецька С.Т., Ткаченко Є.В. Інноваційний потенціал підприємства в системі антикризового управління. *Облік і фінанси.* 2020. С. 178 -184.

51. Пілецька С.Т., Ткаченко Є.В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства. *Економічні студії.* 2020. №1(87). С.146 – 151.

52. Korytko T., Piletska S, Arefieva O, Pidhora Ye, Pryimakova Yu. Formation of organizational and economic mechanism of motivation of increase of investment activity of the enterprise. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. № 4 (35). P. 418-425

53. Piletska S. Cersosimo Francesco. International practice of financial control. *Materials of the international scientific-practical conference Topical problems of accounting and audit in today*. K.: NAU, 2020. p. 50-53

54. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Резніченко Д.С. Стратегічне управління потенціалом інноваційного підприємства. *Інноваційні платформи управління економічними процесами в умовах цифровізації економіки*: кол. моногр. / за ред. д.е.н., проф. Прохорової В.В. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2020. С. 183-194.

55. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Дуксенко О.П. Контролінг інновацій в системі управління підприємством. Контролінг інновацій в системі управління підприємством. *Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення*: монографія/ За редакцією Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2020. С. 77-83.

56. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Кравчук Н.М. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 1(75). Ч. 1. С. 80–90. DOI: 10.32782/2520-2200/2020-1-12

57. Arefieva O.V., Piletska S.T., Miahkykh I.M., Arefiev S.O. Development Of The Innovation Activity Of Enterprises In The Digital Economy. *International Journal of Advanced Science and Technology*. 2020. Vol. 29. P. 2304-2311.

58. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Заболотна Д. В. Стратегічні ресурси забезпечення економічного потенціалу в контексті інтеграційно-диверсифікаційного розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 398–404. DOI: 10.32983/2222-4459-2020-11-398-404

59. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Храпач В. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки в умовах посилення інтеграційних процесів в економіці. *Бізнес Інформ*. 2020. №12. С. 109.

60. Arefieva O., Piletska S., Khaustova V., Poberezhna Z., Zyz D. Monitoring the economic stability of the company's business processes as a prerequisite for sustainable development: investment and security aspects. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. IOP Publishing. 2021. Vol. 628. no.1. pp. 012042.

61. Korytko T., Bryll I., Piletska S., Arefieva O., Arefiev S. Strategy of innovative development of an enterprise on the basis of evaluation of its intellectual capital. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2021. p. 134-137.

62. Пілецька С. Т., Петровська С. В. Інструменти маркетингу в антикризовому управлінні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. №2(60). С.158 – 164

63. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Заболотна Д. В. Стратегічні ресурси забезпечення економічного потенціалу в контексті інтеграційно-диверсифікаційного розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 398–404.

64. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Храпач В. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки в умовах посилення інтеграційних процесів в економіці. *Бізнес Інформ*. 2020. №12. С. 245–251.

65. Piletska S, Arefieva O, Pidhora Ye, Pryimakova Yu. Formation of organizational and economic mechanism of motivation of increase of investment activity of the enterprise. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. № 4 (35). 418-425.

66. Arefieva O., Piletska S., Khaustova V., Poberezhna Z., Zyz D. Monitoring the economic stability of the company's business processes as a

prerequisite for sustainable development: investment and security aspects . *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. IOP Publishing. 2021. Vol. 628. No. 1. pp.012042

67. Korytko T., Bryll I., Piletska S., Arefieva O., Arefiev S. Strategy of innovative development of an enterprise on the basis of evaluation of its intellectual capital. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2021. 3(183). p. 134-137.

68. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Ткаченко Є.В. Модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. №3(65). С. 56 – 65.

69. Korytko T., Piletska S., Arefieva O., Pidhora Y., Fomichenko I. The system of evaluating the effectiveness of employees motivation as a factor of the enterprise sustainable development. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. pp. 545-554.

70. Samira P., Serhii A. The mechanism of corporate management of the enterprise financial capacity. *Journal of corporate responsibility and leadership*. 2020. pp. 43–58.

71. Сафонік Н. П. Використання трудового потенціалу осіб з інвалідністю в контексті забезпечення корпоративної соціальної відповідальності. *Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі: монографія / за ред. О. В. Ареф'євої*. Київ. Видавництво, 2018. С. 136–145.

72. Kovalchuk A.M., Safonik N.P. Zaliznyuk V. P. Strategic management of adaptation of enterprises innovation activity of to the conditions of the sustainable development. *Economics, management and administration in the coordinates of sustainable development: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. pp. 679-692. DOI: 10.30525/978-9934-26-157-2-37

73. Сафонік Н. П., Ковальчук А. М., Карпенко І. О. Особливості формування економічного потенціалу підприємства із позицій його іміджу в

умовах адаптації до змін. *Бізнес Інформ*. 2021. №11. С. 287–293. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-287-293>

74. Вовк О. М., Сафонік Н. П., Фрідріх Ю. В. Превентивне забезпечення безпеки і конкурентного статусу авіаційного підприємства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. №3 (75). С. 123-134.

75. Залізнюк В. П., Сафонік Н. П., Кая А. С. Розвиток концепції корпоративної соціальної відповідальності у сфері вітчизняного та міжнародного бізнесу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. Випуск № 6(86). С. 80-86.

76. Ареф'єва О. В., Сафонік Н. П., Кривенко Є. А. Фактори інноваційного розвитку системи матеріально-технічного забезпечення підприємства в умовах неотехнологічного відновлення. *Modern Economics*. 2021. № 30(2021). С. 13-20. DOI: 10.31521/modecon.V30(2021)-02.

77. Залізнюк В. П., Сафонік Н. П., Кая А. С. Сучасні тенденції інноваційної діяльності підприємств України у міжнародному економічному просторі. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. №4 (76). С. 183-189. URL: 10.33271/ebdut/76.183

78. Залізнюк В. П., Сафонік Н. П., Кая А. С. Превентивне управління економічною безпекою в умовах ведення міжнародного бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. Випуск 41. С. 42-46.

79. Сафонік Н.П., Богомол К.С. Загальні аспекти застосування гендерно орієнтованого підходу у сфері трудових відносин та підприємницькій діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 35. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-35-10.

80. Сафонік Н.П. Інноваційно-цифровізаційні тенденції розвитку підприємств в сучасних умовах. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (21 жовтня 2021 р., м. Київ). Том.2. К.: НАУ, 2021. С. 102-105.*

81. Сафонік Н.П. Особливості функціонування економіки України в умовах воєнного стану. *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку*: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. І.В. Жукової, Є.О. Романенка. Вільнюс: ГО «ВАДНД», 07 березня 2022 р. С. 48-52.

82. Сафонік Н.П. Превентивне управління як підґрунтя попередження кризових явищ в контексті інноваційного розвитку підприємств. *Theory and practice of modern science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1)*, April 1, 2022. Kraków, Republic of Poland: European Scientific Platform. pp. 19-20.

83. Сімкова Т.О., Панчошна Т.М. Розвиток інтегрованої системи управління якістю підприємств авіатранспортної сфери. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Випуск 65. Частина 1. DOI: 10.32843/bses.65-23

84. Arefieva O., Simkova T. Management of formation and realization of potential of transport enterprises in the conditions of development of social and economic systems. *Journal of Corporate Responsibility and Leadership*. 2020. pp. 64-78.

85. Сімкова Т.О., Байда О.К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.119

86. Сімкова Т.О., Борисюк І.О. Управління витратами авіабудівних підприємств через процесно-орієнтований підхід у соціально-поведінковій економіці. *Бізнес-Інформ*. 2020. №9. С. 181 - 188. DOI: 10.32983/2222-4459-2020-9-181-188

87. Сімкова Т.О., Борисюк І.О. Формування системи управління ресурсним потенціалом транспортного підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. №43. DOI: 10.32843/infrastructure43-21.

88. Сімкова Т.О., Зозуля І.М. Система забезпечення конкурентоспроможності транспортних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2019. №27. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/27_2019_ukr/35.pdf

89. Ареф'єва О.В., Сімкова Т.О., Лисиця Ю.Б. Організаційно-економічне забезпечення управління якістю послуг авіатранспортних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2018. №12. С. 224 – 231.

90. Сімкова Т.О., Добробог А.В. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком авіапідприємств. *Бізнес-навігатор*. 2018. №6 (49). С. 123–126.

Водотої К.С.